

بررسی آگاهی پرستاران درباره عفونتهای بیمارستانی در مراکز درمانی آموزشی ولیعصر (عج) و امیرکبیر اراک در نه ماهه اول سال ۱۳۷۸

زهرة عنبری*

چکیده

پژوهش حاضر، یک مطالعه مقطعی بوده که تحت عنوان «بررسی آگاهی پرستاران درباره عفونتهای بیمارستانی در مراکز درمانی آموزشی ولیعصر (عج) و امیرکبیر در شهر اراک در نه ماهه اول سال ۱۳۷۸» انجام شده است.

هدف از انجام این تحقیق، پی بردن به میزان آگاهی پرستاران درباره عفونتهای بیمارستانی و نیز یافتن ارتباط بین مشخصات فردی پرستاران بامیزان آگاهی آنان راجع به عفونتهای بیمارستانی در مراکز فوق الذکر بوده است.

با توجه به پرسشنامه توزیع شده، میزان آگاهی پرستاران درباره عفونتهای بیمارستانی در مرکز درمانی آموزشی ولیعصر (عج) و امیرکبیر در سطح بالایی بوده است بطوریکه ۳۲/۶٪ از پرستاران در سطح آگاهی «متوسط» و ۶۷/۴٪ نیز از سطح آگاهی بالایی برخوردار بودند و این درحالی است که در مرکز درمانی آموزشی امیرکبیر، ۴۴/۲٪ از پرستاران در سطح آگاهی متوسط و ۵۵/۸٪ در سطح آگاهی بالایی قرار داشتند و بدین ترتیب، میزان آگاهی در سطح پایین در ۲ مرکز مشاهده نگردید.

همچنین ارتباط معناداری بین میزان آگاهی پرستاران با مشخصات فردی آنان (سن، جنسیت و سابقه خدمت) نیز وجود نداشت.

کل واژگان: عفونت بیمارستانی، آگاهی پرستاران، مشخصات فردی

مقدمه

عفونتهای بیمارستانی^(۱)، عفونتهایی هستند که نوزادان و افراد بستری، در ایام اقامت خود در بیمارستان به آن مبتلا شده و علائم آن در بیمارستان و یا پس از ترخیص بیمار، آشکار می گردد. چنانچه عفونتی در طی ۴۸ ساعت از زمان بستری، ظاهر شود این عفونت، احتمالاً در فرد بصورت کمون در هنگام پذیرش به بیمارستان وجود داشته و از نوع «عفونت اکتسابی از

جامعه»^(۲) می باشد (۱).

در حقیقت عفونتهای بیمارستانی، یک مشکل ملی و جهانی تلقی می شود و بایستی با فوریت تمام

* عضویات علمی دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اراک
آدرس پست الکترونیکی anbar 12000@yahoo.com

1- Nosocomial Infections

2- Community Acquired Infection

رداورد دانش / سال سوم / شماره دوم / تابستان ۷۹ / ۲۶

در آموزش دیگران، به منظور اجتناب از انتقال بیماری بسیار حائز اهمیت است (۶).

اهمیت نقش آموزش در کنترل عفونت‌های بیمارستانی نیز از نظرها پنهان نیست و برنامه‌های آموزشی بصورت سمینار، سمپوزیم، کارگاه آموزشی، سخنرانی، نسخه‌های چاپی و یا ترکیبی از روشها در ارتقاء سطح آگاهی پرستاران مفید خواهد بود (۷). چراکه پرستاران باید از مشکلات ناشی از عفونت‌های بیمارستانی و اثرات آن در ایجاد عوارض جانبی در بیماران و افزایش مرگ و میر و بالاخره هزینه‌های بیمارستانی آگاه باشند (۸).

مواد و روش کار

این پژوهش از نوع مقطعی و توصیفی بوده که جامعه پژوهش شامل کلیه پرستاران شاغل در ۸ بخش از مرکز درمانی آموزشی ولیعصر(عج) (جراحی‌های A,B داخلی‌های A,B، ICU جراحی، داخلی، ارتوپدی، اعصاب) و نیز ۶ بخش در مرکز درمانی آموزشی امیرکبیر (اطفال، نوزادان، داخلی قلب، CCU، چشم و روان) بوده است. این پرستاران در طی ۹ ماهه تحقیق، در یکی از بخشهای فوق‌الذکر بصورت طرحی، پیمانی، آزمایشی و رسمی انجام وظیفه می‌نمودند و در یکی از مراکز دانشگاهی تحصیل کرده بودند.

در این پژوهش به منظور گردآوری داده‌ها، از یک پرسشنامه ۲۲ سؤالی استفاده شده است که طی هماهنگی با ریاست و مدیریت مراکز و نیز دفتر پرستاری، پرسشنامه توسط پژوهشگر در شیفتهای مختلف کاری بین پرستاران واجد شرایط که در بالا ذکر گردید، توزیع شد و ضمن بیان اهداف پژوهش توسط محقق، پرسشنامه‌های تکمیل شده، جمع‌آوری گردید.

معیار تعیین میزان آگاهی پرستاران، امتیازاتی بود که پرستار با دادن پاسخ صحیح به سؤالات

نسبت به مقابله با آن چاره‌اندیشی نمود. در کشور آمریکا سالیانه ۵٪ بیماران بستری شده به این نوع عفونت‌ها مبتلا می‌شوند بطوریکه ۱٪ این عفونت‌ها کشنده بوده و ۴٪ دیگر مرگ و میر دخیل می‌باشد. این عفونت‌ها مدت زمان بستری بیمار را در بیمارستان بطور متوسط تا ۱۳ روز طولانی میکند و سالیانه هزینه‌ای معادل ۱۰-۵ بلیون دلار را به خود اختصاص می‌دهد (۲).

تأثیر مثبت کنترل عفونت بر وضع اقتصادی بیمارستان نشان می‌دهد که یک برنامه موفق، سالیانه مبلغ ۱۸۷۰۰۰ دلار صرفه‌جویی را برای یک بیمارستان ۲۵۰ تختخوابی در کشور آمریکا به همراه خواهد داشت (۳).

بدین ترتیب با کاهش عفونت‌های بیمارستانی و کوتاه کردن مدت اقامت بیماران در بیمارستان، گذشته از سودی که برای شخص بیمار در سایه بازیابی سلامت حاصل می‌شود، موجب افزایش بازده اقتصادی از طریق بازگشت بیمار به کار نیز می‌گردد و با خالی شدن یک تخت، می‌توان میزان پذیرش بیماران را افزایش داد که نتیجه آن درآمد اضافی برای بیمارستان خواهد بود (۴).

امروزه یکی از مشکلات بیمارستانهای کشورها، عدم آشنایی کارکنان با مقررات و ضوابط مربوط به کنترل عفونت‌های بیمارستانی است، چرا که افراد مسئول در مراقبت از بیمار، بخصوص پرستاران باید دانش و آگاهی کافی در مورد چگونگی انتقال عوامل عفونت‌زا از طریق مستقیم و غیرمستقیم را داشته باشند و مراقبت‌های روزانه بیمار را دقیقاً رعایت نمایند تا میزان عفونت‌ها به حداقل خود برسد (۵).

در حقیقت پرستاران نقش مهمی در پیشگیری، تجسس و درمان بیماریهای عفونی دارند. آنان نقش کلیدی را در کنترل عفونت‌ها ایفا می‌نمایند. این نقش در محدودسازی انتشار بیماری بطور مستقیم و هم

پرستاران مورد پژوهش ما را تشکیل دادند که ۵۰٪ آنان در سطح آگاهی متوسط و ۵۰٪ در سطح آگاهی بالایی قرار داشتند و آگاهی در سطح پایین مشاهده نشد. با توجه به آزمون انجام شده $P \text{ Value} = ۰/۳۷$ بدست آمد را ارتباط معناداری بین آگاهی پرستاران با سن آنان مشاهده نگردید.

همچنین از ۴۶ پرستار، ۲۸/۲٪ را مردان و ۷۱/۸٪ را زنان تشکیل می دادند که ۲۳/۱٪ از مردان در سطح آگاهی متوسط، ۷۶/۹٪ نیز در سطح آگاهی بالایی قرار داشتند و در بین پرستاران زن ۳۶/۴٪ در سطح آگاهی متوسط و ۶۳/۶٪ در سطح آگاهی بالا قرار گرفتند.

با توجه به آزمون انجام شده $\text{Chi}^2 = ۰/۷۲$ و $P \text{ Value} = ۰/۳۹$ بدست آمد که بدین ترتیب ارتباط معنی داری بین آگاهی پرستاران و جنسیت آنان وجود نداشت همچنین از ۴۶ پرستار، ۸۰/۴٪ در سابقه خدمت بین ۴-۰ سال، ۱۰/۸٪ در سابقه خدمت ۵-۹ سال و ۴/۴٪ در سابقه خدمت، در سطح آگاهی متوسط و ۶۸٪ در سطح بالایی قرار داشتند و نیز در پرستاران بالای ۱۴ سال سابقه خدمت، بین ۱۴-۱۰ و نیز ۴/۴٪ بیش از ۱۴ سال سابقه خدمت داشتند که ۳۲٪ پرستاران زیر ۱۴ سال سابقه خدمت ۵۰٪ در سطح آگاهی متوسط و ۵۰٪ در سطح آگاهی بالایی قرار داشتند. با توجه به آزمون انجام شده $P = ۰/۵۵$ بدست آمد که بدین ترتیب ارتباط معناداری بین سابقه خدمت پرستاران و آگاهی آنان درباره عفونتهای بیمارستانی وجود نداشت.

اما در مرکز درمانی آموزشی امیرکبیر، پرستارانی که در ۹ ماهه اول سال ۷۸ در این مرکز خدمت می نمودند، ۴۳ نفر بوده که گروه سنی آنان

کسب می نمود. برای یافتن اعتبار^(۱) بزار گردآوری دادهها از نظرات متخصصین عفونی، هفت نفر از اعضاء هیأت علمی، کتب، نشریات و پژوهشهای مشابه، استفاده شد.

برای یافتن اعتماد^(۲) (پایایی) مربوط به پرسشنامه از شیوه «دو نیمه کردن آزمون» استفاده شده است که سوالات دو نیمه با فرمول «همبستگی گشتاوری پیرسون»^(۳) محاسبه گردید. این ضریب همبستگی، نوعی ضریب پایایی برای هر یک از دو نیمه آزمون است.

پایایی کل آزمون «اسپیرمن - براون»^(۴) بدست آمد. بدین ترتیب اعتماد علمی پرسشنامه طراحی شده برابر ۶۲٪ بدست آمده که حد قابل قبولی بوده است.

در این پژوهش برای تحلیل دادهها درخصوص یافتن ارتباط میزان آگاهی با سن و سابقه خدمت پرستاران درباره عفونتهای بیمارستانی از طریق برنامه EPI6 و آزمون Fisher's exact test استفاده گردید. ضمناً برای یافتن ارتباط بین میزان آگاهی پرستاران با جنسیت آنان از آزمون Chi^2 استفاده شده است.

نتایج

در این پژوهش، جامعه مورد نظر ما، کلیه پرستاران شاغل در نه ماهه اول سال ۱۳۷۸ در مراکز درمانی آموزشی ولیعصر(عج) و امیرکبیر بوده است که در یکی از مراکز دانشگاهی موفق به اخذ مدرک کاردانی و کارشناسی شده بودند این تعداد در مرکز درمانی آموزشی ولیعصر(عج)، پرستاران شاغل به تفکیک گروه سنی به شرح ذیل بودند:

۲۵-۲۳ ساله ۴۵/۷٪، ۲۷-۲۶ ساله ۲۳/۹٪،

۳۰-۲۸ ساله ۱۷/۴٪، > ۳۰ ساله ۱۳٪ بوده است در

این تحقیق، گروه سنی ۳۰-۲۳ ساله، ۸۷٪ از کل

1- Validity

2- Reliability

3- $r_{xy} = \frac{\sum xy}{\sqrt{\sum x^2 \sum y^2}}$

4- Spearman - Brown $(r_{11} = \frac{2r}{1+r})$

به تفکیک به شرح ذیل بوده است:

۲۵-۲۳ ساله ۳۴/۸٪، ۲۷-۲۶ ساله ۲۱٪، ۳۰-۲۸ ساله ۲۱٪، و بالای ۳۰ سال حدود ۲۳/۲٪ بودند که گروه سنی ۲۳-۳۰ ساله ۶۷/۸٪ از کل پرستاران مورد پژوهش را تشکیل می‌دادند که ۴۲/۴٪ از آنان در سطح آگاهی متوسط و ۵۷/۶٪ در سطح آگاهی بالایی قرار داشتند. در گروه سنی ۳۰ سال به بالا، ۵۰٪ در سطح آگاهی بالا و ۵۰٪ در سطح آگاهی متوسط بودند با توجه به آزمون انجام شده $P \text{ Value} = ۰/۷۲$ بدست آمد که بدین ترتیب ارتباط معنی‌داری بین آگاهی پرستاران با سن آنان مشاهده نگردید.

همچنین از ۴۳ پرستار، ۱۱/۶٪ را مردان و ۸۸/۴٪ را زنان تشکیل می‌دادند که ۶۰٪ مردان در سطح آگاهی متوسط و ۴۰٪ آنان در آگاهی بالا قرار داشتند و در بین پرستاران زن، ۴۲/۱٪ در سطح آگاهی متوسط و ۵۷/۹٪ در سطح آگاهی بالایی قرار داشتند. با توجه به آزمون انجام شده $P \text{ Value} = ۰/۸۶$ و $Chi^2 = ۰/۰۳$ ، ارتباط معنی‌داری بین آگاهی پرستاران با جنسیت آنان وجود نداشت. همچنین از ۴۳ پرستار، ۸۶٪ در سابقه خدمت، بین ۱۴-۰ سال و ۱۴٪ در سابقه خدمت بیش از ۱۴ سال بودند که ۴۶٪ از پرستاران زیر ۱۴ سال سابقه خدمت در سطح آگاهی متوسط و ۵۴٪ در سطح آگاهی بالا قرار داشتند.

پرستاران بالای ۱۴ سال سابقه خدمت، ۳۳/۳٪ در سطح آگاهی متوسط و ۶۶/۷٪ در سطح بالایی قرار گرفتند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش، با توجه به آزمونهای انجام شده، ارتباط معناداری بین میزان آگاهی پرستاران درباره عفونت‌های بیمارستانی با سن، جنسیت و سابقه خدمتشان در ۲ مرکز درمانی آموزشی

ولیعصر(عج) و امیرکبیر مشاهده نگردید.

اما آنچه را که باید توصیف نمود، مشاهده سطح آگاهی بالای آنان، درباره این عفونت‌ها بوده است. بطوریکه میزان آگاهی در سطح بالا و متوسط، ارزیابی گردید و آگاهی در سطح پایین مشاهده نگردید. علت این امر چنان توصیف گردید که، در مرکز درمانی آموزشی ولیعصر(عج)، ۸۷٪ از پرستاران در گروه سنی ۲۳-۳۰ ساله و در مرکز درمانی آموزشی امیرکبیر ۶۷/۸٪ پرستاران، در این گروه سنی قرار داشتند و اکثراً سابقه خدمت زیر چهار سال بودند. لذا همگی آنان از فارغ‌التحصیلان جدید مراکز دانشگاهی بوده‌اند. از آنجائیکه در طی ۱۵ سال اخیر، بعنوان یک حرفه به امر کنترل عفونت‌های بیمارستانی از سوی برنامه‌ریزان، مسئولان و پژوهشگران مؤسسات آموزش عالی، توجه گردیده و از طرفی درخصوص نقش پرستار در کنترل عفونت‌های بیمارستانی و... کارگاهها و سمینارهای متعددی در سطح کشور برگزار گردیده، لذا تأثیر آن در ارتقاء سطح آگاهی و دانش پرستاران، بسیار ارزنده بوده است.

از آنجائیکه در تحقیقی که درباره بررسی عفونت‌های بیمارستانی در بیماران بستری شده مراکز درمانی، آموزشی ولیعصر(عج) و امیرکبیر در نه ماهه اول سال ۱۳۷۸ انجام گردید، میزان عفونت‌ها در مرکز درمانی آموزشی ولیعصر(عج) ۲/۸٪ و در امیرکبیر ۱/۳٪ در طی این ۹ ماهه محاسبه گردید لذا این خود دلیل محکمی بر آگاهی بالای پرستاران در دو مرکز مورد مطالعه بوده است.

جدول ۱- توزیع فراوانی مطلق و نسبی آگاهی پرستاران مرکز درمانی آموزشی ولیعصر (عج) بر حسب سن، جنس و سابقه خدمت درباره عفونت‌های بیمارستانی در نه ماهه اول سال ۱۳۷۸

نتیجه آزمون	جمع		بالا		متوسط		پایین		آگاهی	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	فراوانی	شخصان فردی وضعیت مشخصه
Fisher's exact text	۸۷	۴۰	۷۰	۲۸	۳۰	۱۲	-	-	۲۳-۳۰	سن
P Value=۰/۳۷	۱۳	۶	۵۰	۳	۵۰	۳	-	-	۳۰۶	(سال)
Chi ² =۰/۷۲	۱۰۰	۴۶	۶۷/۴	۳۱	۳۲/۶	۱۵	-	-		جمع
P Value=۰/۳۹	۲۸/۲	۱۳	۷۶/۹	۱۰	۲۳/۱	۳	-	-		جنس
Df=۱	۷۱/۸	۳۳	۶۳/۶	۲۱	۳	۱۲	-	-		مرد
	۱۰۰	۴۶	۶۷/۴	۳۱	۳۲/۶	۱۵	-	-		زن
										جمع
Fisher's exact text	۹۵/۶	۴۴	۶۸	۳۰	۳۲	۱۴	-	-	۰-۱۴	سابقه
P Value=۰/۵۵	۴/۴	۲	۵۰	۱	۵۰	۱	-	-	۱۴>	خدمت
	۱۰۰	۴۶	۶۷/۴	۳۱	۳۲/۶	۱۵	-	-		جمع

جدول ۲- توزیع فراوانی مطلق و نسبی آگاهی پرستاران مرکز درمانی آموزشی امیرکبیر بر حسب سن، جنس و سابقه خدمت درباره عفونت‌های بیمارستانی در نه ماهه اول سال ۱۳۷۸

نتیجه آزمون	جمع		بالا		متوسط		پایین		آگاهی	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	فراوانی	شخصان فردی وضعیت مشخصه
Fisher's exact text	۶۷/۸	۳۳	۵۷/۶	۱۹	۴۲/۴	۱۴	-	-	۲۳-۳۰	سن
P Value=۰/۷۲	۳۲/۲	۱۰	۵۰	۵	۵۰	۵	-	-	۳۰۶	(سال)
Chi ² =۰/۰۳	۱۰۰	۴۳	۵۵/۸	۲۴	۴۴/۲	۱۹	-	-		جمع
P Value=۰/۸۶	۱۱/۶	۵	۴۰	۲	۶۰	۳	-	-		جنس
Df=۱	۸۸/۴	۳۸	۵۷/۹	۲۲	۴۲/۱	۱۶	-	-		مرد
	۱۰۰	۴۳	۵۵/۸	۲۴	۴۴/۲	۱۹	-	-		زن
										جمع
Fisher's exact text	۸۶	۳۷	۵۴	۲۰	۴۶	۱۷	-	-	۰-۱۴	سابقه
P Value=۱	۱۴	۶	۶۶/۷	۴	۳۳/۳	۲	-	-	۱۴>	خدمت
	۱۰۰	۴۳	۵۵/۸	۲۴	۴۴/۲	۱۹	-	-		جمع

REFERENCES

۱- نوروژی، جمیله، ۱۳۷۳، عفونتهای بیمارستانی، تهران انتشارات اشارت، ص ۶

2- Smeltze, M., Sosanna, C., Bare, G., Brunner and suddarth textbook of medical surgical Nursing, 7th ed., Philadelphia, J.B. Lippincott, 1992, P:1920.

3- Valenti, K., Linda, A., A practical approach to infectious, Chicago, J.B. Lippincott, 1990, 5th ed., P:711

۴- اصلانی، یوسف، ۱۳۷۰، بررسی عفونتهای بیمارستانی در بیماران بستری بخشهای جراحی بیمارستانهای دانشگاه علوم پزشکی تهران، پایان نامه اخذ درجه دکترای حرفه‌ای، ص ۴-۵

۵- نصراله زاده، گیتی، ۱۳۷۵، بررسی میزان آگاهی نگرش و عملکرد پرستاران درباره موازین کنترل عفونتهای بیمارستانی در بخشهای جراحی بیمارستانهای آموزشی شهر رشت در سال ۷۴-۷۵، پایان نامه اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته آموزش داخلی جراحی پرستاری، ص ۱۷

۶- لاکمن، ۱۳۷۳، پرستاری داخلی و جراحی، ترجمه محمدرضا بختیاری، تهران، انتشارات بشری، ص ۸۴

7- Santana, S., Rosemaire, T., AIDS education for hospital workers in 1992, Manila effects and knowlege, Journal Attitudes and infection control practices, 6(11), P:1362

8- Phipps, L., Eilma, J., and et al, 1992, medical surgical concept and clinical practice, 2th ed., United States, W.B, Saunders, P:2846.

بدینوسیله از زحمات استاد گرانقدر جناب آقای محمد رفیعی و نیز خانم دکتر فرشیده دیدگر، خانم دکتر فرح صابونی، خانم دکتر معصومه صوفیان سپاسگزاری می‌نمایم و همچنین از ریاست و مدیریت و پرستاران محترم مراکز درمانی، آموزشی ولی عصر (عج) و امیرکبیر که رهگشای من بوده‌اند صمیمانه قدردانی می‌نمایم.

